

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

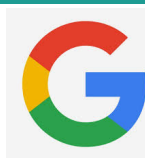
№8(1)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 548 sahifa,
3-avgust, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woosyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oğlu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Sun'iy intellekt muhitida o'sib kelayotgan Alfa avlodining shaxsiy va psixik rivojlanishi	10
Jo'rayeva Dilfuza Abdug'aniyevna	
Teng yonli uchburchak xossalari va kesmaning o'rta perpendikulyari xossalardan foydalangan holda masalalar yechish	13
Namozov Diyorbek Baxtiyor o'g'li	
Xiva xonligining siyosiy boshqaruv modeli: Buxoro va Qo'qon xonliklari bilan qiyosiy tahlili.....	17
Mutallibjonov Boburmirzo	
Boshlang'ich sinfda informatika fanini o'qitish metodikasi	26
Nosirova Feruza Baxadir qizi	
Funksional savodxonlik asosida bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarini professional rivojlantirishning strukturaviy-faoliyatli modeli.....	30
Gafurova Mahfuza Abbosovna	
Mutafakkirlar asarlarida bolalar faolligini shakllantirishda o'yinlardan foydalanishning yoritilishi	35
Ravshanova Uldona Narziboyevna	
Ijtimoiy-madaniy qadriyatlar variatsiyasi sharoitida talabalarda kitobxonlik madaniyatini rivojlantirish mazmuni	39
Vorisova Barnoxon Olimjon qizi	
Huquqiy ta'lim va huquqiy tarbiya integratsiyasi orqali yoshlar orasida huquqbuzarliklarning oldini olish	43
Habibjonov Izzatbek Dilshodjon o'g'li	
Bo'lajak o'qituvchilarning tanqidiy va refleksiv tafakkurini rivojlantirishda antfragil yondashuvning o'rni.....	51
G'ulomjonova Ziyodaxon A'zamjon qizi	
Badiy adabiyotning yoshlar tarbiyasidagi didaktik imkoniyatlari	57
Irisboyeva Xotiraxon Utbasarovna	
Talabalarining o'quv amaliyoti jarayonida kasbiy mobilligini rivojlantirishda dual ta'limga asoslangan metodikani takomillashtirish	61
G'ofurov To'liqinjon	
Didactic Opportunities of Content and Language Integrated Learning (CLIL) Technology in English Language Teaching	67
Ismailova Aziza Dilshodovna	
Фольклорные источники в историко-географическом изучении памятников Устюрта.....	72
Канаатов Есимкан	
Xorijiy davlatlar tajribasida o'zgarishlarni boshqarish ko'nikmalarini rivojlantirish amaliyoti.....	76
Abdullayev Amirulla Xazratovich	
Algoritmik faollikni rivojlantirishning zamonaviy metodik yondashuvi	81
Pardayeva Kamola Sultonovna	
Sun'iy intellekt va startap ekotizimi asosida talabalarining tadbirkorlik ko'nikmalarini rivojlantirish	86
Imomaliyev Quvvat Choriyevich	
Maktab ta'limida o'qitish sifatini baholashning ko'p tarmoqli raqamli-diaagnostik tizimini joriy etish va boshqarish	91
Nurmetov Tursunbek Kenjayevich	
Event ta'lim texnologiyasi vositasida talabalarining o'qish samaradorligini oshirish	96
Latipova Ma'rifat Salohiddin qizi, Bo'tayeva Saodat Xudoyor qizi	
Texnologik ta'lim yo'nalishi talabalarining malakaviy va pedagogik amaliyotlari uzviyligini ta'minlashning metodik modeli	99
Mardonov Maqsudbek Maxmudovich	
Nogironligi bo'lgan bolalarni tarbiyalayotgan oilalarga ijtimoiy-psixologik yordam ko'rsatishning nazariy-metodologik asoslari	103
Umarova Umidaxon Ibaydullayevna	

Chizmachilik darslarida animatsiyali modellarni qo'llashning pedagogik asoslari	108
<i>Xo'janiyozov Shokir Rustamovich</i>	
Fanlararo aloqadorlik asosida tibbiyot oliy ta'lim muassasalarida ingliz tilini o'qitish metodikasi va uning eksperimental samaradorligi	114
<i>Isroilova E'zoza Akmal qizi</i>	
Umumiy o'rta ta'lim tashkilotlarida ingliz tilini o'qitishda veb-kvestlar va raqamli keyslarni samarali qo'llash usullari	119
<i>Shermatova Ra'no O'ktam qizi, Baxodirova Gulnoz Kamalovna</i>	
Xalq og'zaki ijodi asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kreativ faoliyatini takomillashtirish texnologiyalari	124
<i>Abduraximova Muxabbat Allayevna</i>	
Bo'lajak fizika o'qituvchilarini nanotexnologiya sohasidagi bilimlarni taqdim etishga va o'qitishga tayyorlash metodikasi	129
<i>Sottarov Abduvali Umirqulovich</i>	
Raqamli ta'lim muhitida talabalarning raqamli tafakkurini rivojlantirishning pedagogik mexanizmlarini takomillashtirish	133
<i>Nuraliyeva Feruza Abdusalim qizi</i>	
Emotsional intellekt va raqamli kommunikatsiya: yoshlar psixologiyasida zamonaviy tendensiyalar	137
<i>Qahharov Nuriddin Sherbek o'g'li</i>	
Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarda "o'quv burnout" (o'qishga nisbatan charchash va sovish) holatining oldini olishda motivatsion pedagogik texnologiyalar	142
<i>Babajanova Gulmira Muratbayevna</i>	
Linguopragmatic Errors in Artificial Intelligence-Generated Translations	147
<i>Aytmuxamedova Durdona Jasur qizi</i>	
Клинические особенности аллергодерматозов у лиц, проживающих в Ташкентской области	153
<i>Абдуллаева Ф. Б., Саипова Н. С.</i>	
Tyutorlik faoliyatining pedagogik ahamiyati	160
<i>Ashirova Gulnora Xayrullayevna</i>	
Innovatsion yondashuv asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida kasbga yo'naltirish metodikasini takomillashtirish	164
<i>Nurmuratova Iroda Nuriddinovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarni maktabga tayyorlashda diqqat yetishmasligi va giperfaollik: mnemotexnik korreksiya	169
<i>Egamberdiyeva Xuriyat Egamberdiyevna, Kaxxarova Ozoda Abdimo'minovna</i>	
The Historical Development of Translation	173
<i>Sharopova Gulnoza Odil qizi</i>	
Integratsiya jarayonlarini samarali boshqarishga yo'naltirilgan metodik tizim	176
<i>L. T. Xudaybergenova</i>	
Multimodal matnlarni tanlash va dalillarga asoslangan o'quv topshiriqlari metodikasini ishlab chiqish	180
<i>G'ofurova Dilshodaxon Toxirjon qizi</i>	
Bo'lajak tibbiyot xodimlarining diagnostik kompetensiyalarini shakllantirishda innovatsion ta'lim texnologiyalarining o'rni: ilmiy adabiyotlar sharhi	186
<i>Xalimova S. A.</i>	
The Role and Opportunities of Artificial Intelligence (AI) in the Management of Educational Institutions	191
<i>Abduqahorova Lobar Oybekovna</i>	
Malaka oshirish jarayonida maktab direktorlarining mediakompetentligini rivojlantirishning tashkiliy-boshqaruv mexanizmi	197
<i>Xidirova Maftuna Ilhom qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim muassasalarida iqtisodiy tarbiya berishda STEAM va an'anaviy usullarning qiyosiy tahlili	205
<i>Boltayeva Nasiba Ilhom qizi</i>	

Kasb-hunar ta'limida elektromobillar va robototexnika yo'nalishlarini rivojlantirish: xalqaro hamkorlik tajribasi va "2+1" dual ta'lim modeli.....	209
<i>Dushanov Nuriddin Qo'ldoshovich, Suvonov Murodjon Abdurahmon o'g'li, Ibragimova Dinara Rustam qizi, Karimova Oygul Ro'ziyevna, Avliyoqulov Muxammad Mustafoyevich</i>	
Multimodal matnlarni tanlash va dalillarga asoslangan o'quv topshiriqlarining metodikasini ishlab chiqish ...	212
<i>G'ofurova Dilshodaxon Toxirjon qizi</i>	
Maktabgacha ta'limda "ijodiy faoliyat" va "kreativlik" konseptlarining nazariy-metodologik interpretatsiyasi...	218
<i>Komila Aytmuratova</i>	
Bo'lajak chet tili o'qituvchilarining leksik kompetensiyasini shaxsga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyasi asosida rivojlantirishga doir mashqlar tipologiyasining samaradorligi.....	222
<i>Maxmudova Feruza Salimjonovna</i>	
O'zbek va rus nasrida oilaviy munosabatlarning badiiy-psixologik talqini	227
<i>Qurbonova Malika Toxir qizi</i>	
O'quv-biluv kompetensiyasining nazariy asoslari va zamonaviy pedagogik yondashuvlar	230
<i>Saydaxmedova Barno Batirovna</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining matematik tayyorgarligi tarkibi: TIMSS va PISA xalqaro baholash dasturlari asosidagi nazariy tahlil	235
<i>Abdusattarova Zaynab</i>	
Fizikani o'qitishda barqaror taraqqiyot tushunchalarini rivojlantirish: O'zbekiston kontekstida adabiyotlar tahlili.....	243
<i>Avazova Oltin</i>	
Futbolda 11–12 yoshli darvozabonlarni texnik-taktik jihatdan tayyorlashda maxsus mashqlarning ahamiyati	247
<i>Ibragimov Qosimbek Isroil o'g'li</i>	
Boshlang'ich sinflarda tabiiy fanni o'qitish jarayonida sun'iy intellekt yordamida foydalanib nazariy bilimlarni hayotga tatbiq qilib o'rganish metodlari	253
<i>Jo'layeva Munira Choriyevna</i>	
Creativity-Oriented Language Teaching in Karakalpak Folk Pedagogy	256
<i>Khodzhanizayeva Aygul Aytmuratovna</i>	
Bo'lajak pedagoglarda estetik kompetentlikni rivojlantirishning metodik asoslari.....	264
<i>Saidova Dilorom Erkinovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda matematik muammolarni hal etish ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasi	269
<i>Farhodova Sevara Qo'ziboy qizi</i>	
Boshlang'ich sinflarda ona tili darslarida tanqidiy va ijodiy fikrlashni rivojlantirish texnologiyalari.....	274
<i>Norkulova Jasmina Sodikovna</i>	
Umumta'lim maktablarida matematik kechalar orqali o'quvchilarning mantiqiy tafakkurini rivojlantirish samaradorligi.....	277
<i>Saytniyozov Adham Annamuhmet o'g'li</i>	
Tibbiy va pedagogik ta'lim jarayonida "Case Study" metodini qo'llash orqali talabalarning kasbiy kompetentligini rivojlantirish	282
<i>Shaymatova Azizaxon Rustambekovna</i>	
Dutor ijrochiligining amaliy-texnik jihatlariga e'tibor qaratish va ushbu jarayonni rivojlantirish	286
<i>Shodiyeva Shahinabonu Shoirjon qizi</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda pedagogik texnikani shakllantirish texnologiyalari	293
<i>Turimbetova Sveta Muhammedaliyevna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti va oila o'rtasidagi hamkorlik menejmentini takomillashtirishda direktor o'rinbosarining roli	297
<i>Xolnazarova Shaxnoza Baxodir qizi</i>	
Адаптивная геймификация в школьном обучении физике	304
<i>Индира Бахадуровна Ерлепесова</i>	
Bo'lajak pedagoglarda qadriyatlar tizimining shakllanishiga ta'sir etuvchi psixologik omillar	309
<i>Taylanova Sh. Z.</i>	

Metakognitiv kompetensiya: mohiyati va mazmuni, tarixiy evolyutsiyasi.....	317
Xasanova Feruza Xurramovna, Abdullayeva G. A.	
Bo'lajak o'qituvchilarda kasbiy tayyorgarlikni ta'minlovchi refleksiv va motivatsion mexanizmlar	322
Fayziyeva Umida Asadovna	
Arab tilida jumla tuzilishi: ismiy va fe'liy jumalarning nahviy tahlili	328
Quqonboyeva Moxlaroyim Elmurodjon qizi	
"Maugli" asarining didaktik ahamiyati va obrazlar tahlili	333
To'g'onova Dinoraxon Mansurjon qizi	
Jadid taraqqiyparvari Ahmad Zaki Validiyning ijtimoiy-siyosiy faoliyati va uning vatanparvarlik harakatlari...	337
Raximov Azizbek Normurodovich	
Biologiya darslarida kooperativ ta'lim texnologiyasidan foydalanish metodikasi	342
Ibodova Mahfuza Namozovna	
Ta'limni tashkil etishning pedagogik omillari	346
Yuldasheva Nilufar Abdullayevna, Hazratkulova Lobar To'rabek qizi	
5–7 yoshli qizlarda badiiy gimnastika orqali maxsus harakat ko'nikmalarini rivojlantirish	350
Botirova Sayyora Nurullayevna	
Talabalarda grammatik kompetensiyani rivojlantirishning zamonaviy pedagogik yondashuvlari	354
Aymanova Shyirinay Kamilovna	
Yosh ofitserlarda xizmat rezistentligini belgilovchi ijtimoiy-psixologik determinantlar	357
Rejаметова Irada Ikramshikovna	
Chapaqay o'quvchilarda grafik malakalarni rivojlantirishning o'ziga xos jihatlari	363
Yusufzoda Shabnami Yunus	
Преимущества использования STEAM технологий в дошкольном образовании.....	368
Садикова Д. Х.	
Sun'iy intellekt bilan ishlash jarayonida o'quvchilarning kognitiv mustaqilligi va metakognitiv nazoratining pedagogik-psixologik determinantlari	371
Saliyeva Muslima Maxsetbay qizi	
Ta'lim jarayonida sun'iy intellekt asosidagi kiberxavfsizlik tizimlarining etik va huquqiy jihatlari o'qitish metodikasi	377
Turanova Aynur Baxtjan qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalar alaliyasini korreksiya qilishda neyrostimulyatsiya hamda logopedik texnologiyalarning kompleks qo'llanilishi.....	381
Axunxodjayeva Dildoraxon G'anixon qizi	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti, oila va mahalla hamkorligi korporativ ta'lim tendensiyasi sifatida	384
Qilichova Marxabo Xudaykulovna	
Informatika fanini innovatsion vositalar bilan o'qitish.....	392
Allaberganova Muyassar, Po'lotova Sevinchoy Arslon qizi	
Jamoat tartibini saqlash xizmatida boshqaruv kompetensiyalarining ijtimoiy-psixologik determinatsiyasi....	397
Mamatxanov Nodirxon Sadridin o'g'li	
Sociolinguistic Variation in English: A Study of Dialects and Accents.....	402
Keldiboyeva Diyora Shuhratilla qizi, Ramazonova Feruzaxon Akbarovna	
Ingliz va o'zbek multimodal diskursida lingvomadaniy ma'noning verbal-vizual vositalar orqali voqelanishi: chog'ishtirma-pragmatik tahlil.....	405
Mo'minova Maftuna Alijonovna	
Long-Term Retention and Pragmatic Use of English Idioms Following Adaptive Instruction: A Longitudinal Follow-Up Study.....	409
Alisher Sidikov Uktamjonovich	
Ta'lim klasteri sharoitida bo'lajak muhandislarning tayanch kompetensiyalarini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari va metodik modeli	418
Yangiyev Shavkat Norkobulovich	
Ixtisoslashtirilgan maktab o'quvchilarining biologiya fanidan olimpiada masalalarini yechish ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish	422
Sh. Yu. Abdunabiyeva	

Dual ta'lim modeli sharoitida bo'lajak o'qituvchilarning pedagogik muloqot kompetentligini rivojlantirishning nazariy asoslari.....	428
Turamuratov Ulug'bek Uraqovich	
Bo'lajak o'qituvchilarni raqamli baholash faoliyatiga tayyorlashning pedagogik modeli	433
Raisov Shamsiddin Rashid o'g'li	
Bo'lajak informatika o'qituvchilarining kreativ fikrlashini rivojlantirishda raqamli pedagogik texnologiyalarning samaradorligi	438
Radjapov Aybek Allaberganovich	
Miya falajiga chalingan bolalar bilan qilichbozlik mashg'ulotlarini o'tkazish uchun moslashuvchan dasturni ishlab chiqish va raqamli uslubiy yordam	442
Davranova Maftunabonu Elyorovna	
Maxsus pedagogika yo'nalishi talabalari kasbiy mas'uliyatini shakllantirishning nazariy va amaliy asoslari...	448
Xalimova Ozoda	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining mantiqiy fikrlashini raqamli didaktik o'yinlar vositasida rivojlantirish	451
Sabohat Sharofiddinovna Siddiqova	
Maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabalarining kasbiy-metodik kompetentligini rivojlantirishda simulyatsion texnologiyalarni qo'llash metodikasi	455
Baratova Yulduz	
Talabalar huquqiy madaniyatini yuksaltirishda sun'iy intellektning o'rni	461
Shamsudinova Malika Ulug'bek qizi	
Deviant xulqli o'quvchilarni tarbiyalashning pedagogik-psixologik muammolari va ularning yechimlari.....	464
Usmonov Abdurashid Norbo'tayevich	
Muloqot va uni o'smirlik yoshida rivojlantirish masalalari	470
Orifova Sabot Yakubovna	
O'smirlik davridagi shaxslararo munosabatlarni tadqiq etish metodlari.....	474
Safarova Dilnoza Kuchkarovna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining barkamol yosh avlodni shakllantirishda milliy innovatsion pedagogik texnologiyalarning o'rni	478
Ibodullayeva Dildora Shukrulla qizi	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti va oila hamkorligi ahamiyatining rivojlangan xorijiy mamlakatlar tajribasi asosida tahlili.....	481
Oripova A'lo O'ktam qizi	
Logopediya fanida me'yor tushunchasining zamonaviy talqinlari: nazariy yondashuvlar va metodologik asoslar.....	485
Turg'unboyev Sirojiddin Faxriddinovich	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ingliz tilida ishonchli muloqot ko'nikmalarini shakllantirishda zamonaviy pedagogik metodlarning o'rni va amaliy tahlili.....	489
Gulnoza Djurakulova Shavkatovna, Ochildiyeva Shahnoza Avdivohid qizi	
Dual ta'lim sharoitida bo'lajak qishloq xo'jaligi muhandislarining kasbiy kompetensiyasini shakllantirish natijalari	494
Abdullayeva Rohilaxon Ne'matjonovna	
Probatsiya nazoratidagi shaxslarni ijtimoiy moslashtirishda psixologik xizmatning samaradorligi	500
Qayumov Ramazon Zoirjon o'g'li	
Umumta'lim maktablarida musiqa madaniyati darslarida raqamli texnologiyalardan foydalanish muammolari va yechimlari.....	507
O'rishboyeva Xumora O'rol qizi	
Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy mahoratini oshirishda innovatsion raqamli texnologiyalar imkoniyatlari	510
Abdulkarimova Rayxona Akmalovna	
Inklyuziv ta'limda subyektlar faoliyatini raqamli tahlil qilishda ma'lumotlar bazasi va monitoring tizimining ahamiyati	515
Dilshodov Abrorjon Dilshodjon o'g'li	

Value Representations in the Family-School-Student System	522
Gulbakhar Orazbayeva	
Gamified Writing Tasks and Their Impact on Learner Motivation and Text Quality	527
Islamova Nilufar Ismail qizi	
Innovatsion ta'lim metodlari va texnologiyalari asosida bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarida pedagogik liderlik kompetensiyalarini rivojlantirish mazmuni	534
Jumanov Lochinbek Habibulla o'g'li	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida muloqot kompetensiyasini shakllantirishning pedagogik shart-sharoitlari...	537
Mamazokirova Robiyaxon Muhammadali qizi, Qodirova Buzulayho Turgunovna	
STEAM ta'lim texnologiyasi asosida bo'lajak tarbiyachilarning metodik tayyorgarligini takomillashtirish tizimi	543
To'raqulova Malohat Bahodir qizi	

DUAL TA'LIM SHAROITIDA BO'LAJAK QISHLOQ XO'JALIGI MUHANDISLARINING KASBIY KOMPETENSIYASINI SHAKLLANTIRISH NATIJALARI

Abdullayeva Rohilaxon Ne'matjonovna

Andijon qishloq xo'jaligi va agrotexnologiyalar instituti
mustaqil tadqiqotchisi

ORCID 0009-0005-7870-757X

Annotatsiya: Mazkur maqolada dual ta'lim sharoitida bo'lajak qishloq xo'jaligi muhandislarining kasbiy kompetensiyalarini shakllantirishning nazariy va amaliy jihatlarini tahlil qilingan. Dual ta'lim tizimining xalqaro tajribasi, xususan, Germaniya, Avstriya, Shveysariya va boshqa davlatlardagi amaliyoti o'rganilgan hamda uni O'zbekiston oliy ta'lim tizimiga tatbiq etishning tashkiliy-pedagogik mexanizmlari yoritilgan. Tadqiqot jarayonida ta'lim muassasalari va ishlab chiqarish korxonalari o'rtasidagi hamkorlikning talabalar kasbiy tayyorgarligiga ta'siri baholangan. Natijalar dual ta'lim talabalarning nazariy bilimlarini amaliyot bilan integratsiya qilish, kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish va mehnat bozori talablariga mos raqobatbardosh mutaxassislar tayyorlashda muhim ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: dual ta'lim, kasbiy kompetensiya, qishloq xo'jaligi muhandisi, oliy ta'lim, ishlab chiqarish amaliyoti, kompetensiyaviy yondashuv, ta'lim sifati, mehnat bozori.

Abstract: This article analyzes the theoretical and practical aspects of the formation of professional competencies of future agricultural engineers in dual education. The international experience of the dual education system, in particular, its practice in Germany, Austria, Switzerland and other countries, is studied, and the organizational and pedagogical mechanisms of its implementation in the higher education system of Uzbekistan are highlighted. In the course of the research, the impact of cooperation between educational institutions and industrial enterprises on the professional training of students was assessed. The results show that dual education is important in integrating students' theoretical knowledge with practice, developing their professional competencies, and training competitive specialists in accordance with the requirements of the labor market.

Key words: dual education, professional competence, agricultural engineer, higher education, production practice, competency-based approach, quality of education, labor market.

Аннотация: В данной статье анализируются теоретические и практические аспекты формирования профессиональных компетенций будущих инженеров-агрессодателей в дуализме. Изучается международный опыт системы дуализма, в частности, ее практика в Германии, Австрии, Швейцарии и других странах, а также освещаются организационно-педагогические механизмы ее внедрения в системе высшего образования Узбекистана. В ходе исследования оценивалось влияние сотрудничества между учебными заведениями и промышленными предприятиями на профессиональную подготовку студентов. Результаты показывают, что дуализм важен для интеграции теоретических знаний студентов с практикой, развития их профессиональных компетенций и подготовки конкурентоспособных специалистов в соответствии с требованиями рынка труда.

Ключевые слова: дуальное образование, профессиональная компетентность, инженер-агроном, высшее образование, производственная практика, компетентностный подход, качество образования, рынок труда.

KIRISH

So'nggi yillarda O'zbekiston Respublikasida ta'lim tizimini modernizatsiya qilish va uni xalqaro standartlar asosida takomillashtirish bo'yicha keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Mazkur islohotlarning ustuvor maqsadi mehnat bozorining zamonaviy talablariga mos, yuqori malakali, raqobatbardosh hamda amaliy kasbiy ko'nikmalarga ega mutaxassislarni tayyorlashdan iborat.

Bu borada dual ta'lim tizimini joriy etish ta'lim muassasalari va ishlab chiqarish korxonalari o'rtasidagi hamkorlikni mustahkamlash, nazariy bilimlar bilan amaliy faoliyatning uzviy integratsiyasini ta'minlashning samarali mexanizmi sifatida alohida ahamiyat kasb etmoqda. Dual ta'lim - ta'lim oluvchilarning nazariy tayyorgarligini ta'lim muassasasida, amaliy ko'nikma va malakalarini esa ishlab chiqarish korxonalari hamda tashkilotlarida shakllantirishga asoslangan innovatsion ta'lim modeli hisoblanadi. Ushbu tizimning asosiy maqsadi

talabalarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish, ularning mehnat bozoriga moslashuvchanligini oshirish va bitiruvchilarning ishlab chiqarish jarayonlariga tezkor integratsiyalashuvini ta'minlashdan iborat.

Shu munosabat bilan O'zbekiston Respublikasi Prezidentining farmonlari, qarorlari hamda Hukumatning me'yoriy-huquqiy hujjatlarida dual ta'lim tizimini rivojlantirish, uning tashkiliy-huquqiy asoslarini takomillashtirish va amaliyotga keng joriy etish davlat ta'lim siyosati ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida belgilangan.

Bugungi kunda oliy ta'lim tizimi oldida ta'lim jarayonini modernizatsiya qilish, ta'lim sifati va samaradorligini oshirish hamda bitiruvchilarni zamonaviy mehnat bozori talablariga mos ravishda tayyorlash vazifasi dolzarb masala sifatida namoyon bo'lmoqda. Bu esa ta'lim jarayoniga innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etish, zamonaviy ta'lim resurslaridan samarali foydalanish va ta'lim mazmunini ishlab chiqarish ehtiyojlari bilan uyg'unlashtirishni taqozo etmoqda ^[1; 2; 3; 5].

Agrar sohada kuzatilayotgan jadal texnologik rivojlanish va ishlab chiqarish jarayonlarining takomillashuvi ayrim hollarda ta'lim tizimidagi o'zgarishlardan tezroq kechayotgani sir emas. Shu boisdan, zamonaviy ijtimoiy buyurtma nafaqat oliy ta'lim muassasalari faoliyatiga, balki bo'lajak mutaxassis shaxsiga ham yuqori talablarni qo'ymoqda. Xususan, mehnat bozorida raqobatbardosh bo'lish uchun mutaxassis nafaqat mustahkam kasbiy bilim va amaliy ko'nikmalarga (hard skills), balki jamoada ishlash, muloqot qilish, muammolarni hal etish, tanqidiy fikrlash va o'zini rivojlantirish kabi universal kompetensiyalarga (soft skills) ham ega bo'lishi lozim ^[3; 4; 6; 7].

Mazkur vazifalarni samarali hal etishda oliy ta'lim didaktikasida dual yondashuvdan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Dual yondashuv ta'lim muassasasi va ishlab chiqarish muhitining o'zaro integratsiyasiga asoslangan bo'lib, u ta'lim texnologiyalari, o'qitish metodlari, vositalari va resurslarining uzviy bog'liq holda qo'llanilishini nazarda tutadi. Mazkur yondashuv kompetensiyaviy ta'lim paradigmasini amalga oshirish, talabalar kasbiy kompetensiyalarni shakllantirish hamda ularning mustaqil kasbiy faoliyatga tayyorligini ta'minlash uchun keng imkoniyatlar yaratadi ^[8; 9; 10].

Mazkur tadqiqotning maqsadi oliy ta'lim muassasalarida dual ta'lim yondashuvini amalga oshirishning xalqaro va milliy tajribasini tahlil qilish, uning pedagogik samaradorligini ilmiy jihatdan asoslash hamda oliy ta'lim amaliyotida qo'llanilayotgan tashkiliy-pedagogik modellarni tavsiflashdan iborat.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Dual ta'lim tizimining nazariy va amaliy asoslari xorijiy olimlar tomonidan keng o'rganilgan. Mazkur ta'lim tizimi dastlab Germaniyada shakllangan bo'lib, bugungi kunda mamlakatdagi korxonalarning salmoqli qismi ushbu tizimni amalga oshirish jarayoniga jalb etilgan.

B. Tidemann dual tizimni Germaniyaga xos kasbiy ta'lim shakli sifatida tadqiq etib, uning ta'lim jarayoni bilan kasbiy-amaliy tayyorgarlikni o'zaro uyg'unlashtirishdagi ahamiyatini yoritgan ^[13]. Keyinchalik ushbu model Avstriya va Shveysariyada ham keng joriy etilib, Yevropa mamlakatlarida kasbiy ta'lim va malakali kadrlar tayyorlashning samarali shakllaridan biriga aylangan.

S. Eisenmann Germaniyaning kasbiy ta'lim va tayyorlash sohasidagi hamkorlik tajribasini o'rganib, mazkur ta'lim tamoyilini boshqa ta'lim tizimlariga tatbiq etish imkoniyatlarini yoritgan ^[14]. Uning tadqiqotida Germaniya kasbiy ta'lim tizimining o'ziga xos xususiyatlari hamda mazkur tajribani boshqa sharoitlarga moslashtirish masalalariga e'tibor qaratilgan.

H. Solga, P. Protsch, C. Ebner va C. Brzinsky-Fay esa Germaniya kasbiy ta'lim va tayyorlash tizimining institutsional tuzilishi, kuchli jihatlari va mavjud muammolarini tahlil qilganlar ^[15]. Ushbu tadqiqotlar dual ta'limning samaradorligi ta'lim muassasalari va ish beruvchilar o'rtasidagi tizimli hamkorlik bilan chambarchas bog'liqligini ko'rsatadi.

Hozirgi kunda dual ta'lim modeli Shvetsiya, Gretsiya, Italiya, Ispaniya, Ruminiya, Chernogoriya, Fransiya va Daniya kabi Yevropa davlatlari bilan bir qatorda Xitoy, Janubiy Koreya hamda bir qator Afrika mamlakatlarida ham qo'llanilmoqda ^[14]. Mazkur tajribalarning geografik jihatdan keng tarqalishi dual ta'lim modelini turli ijtimoiy-iqtisodiy va ta'lim sharoitlariga moslashtirish imkoniyati mavjudligini ko'rsatadi.

Ilmiy adabiyotlarda dual ta'lim kasbiy ta'lim dasturlarini ta'lim muassasasi va ishlab chiqarish korxonasi hamkorligida tashkil etishga asoslangan ta'lim shakli sifatida tavsiflanadi. Bunda ta'lim dasturining nazariy qismi ta'lim muassasasida, amaliy qismi esa bevosita ishlab chiqarish muhitida, ya'ni korxona va tashkilotlardagi real mehnat jarayonida amalga oshiriladi ^[15]. Bunday yondashuv nazariy bilim va amaliy tayyorgarlikning o'zaro integratsiyasini ta'minlash, talabalarining kasbiy tajribasini boyitish hamda ularni mehnat bozori talablariga muvofiq kasbiy faoliyatga tayyorlashga xizmat qiladi.

M.A. Nikolina va E.V. Suvorova dual ta'limni innovatsion ta'lim shakli sifatida tadqiq etganlar ^[16]. Ularning tadqiqotlari dual ta'limning nazariy ta'lim bilan amaliy tayyorgarlikni birlashtirish imkoniyatlarini yoritishga qaratilgan. Mazkur yondashuvda ta'lim muassasasi va ishlab chiqarish korxonasi o'rtasidagi hamkorlik talabalarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qiluvchi muhim omillardan biri sifatida namoyon bo'ladi.

F.F. Dudyrev, O.A. Romanova va A.I. Shabalin Rossiya hududlarida dual ta'limni tashkil etish tajribasini o'rganganlar ^[17]. Ularning tadqiqotida dual ta'limning hududiy amaliyoti hamda ta'lim muassasalari va ishlab chiqarish sohasi o'rtasidagi hamkorlik masalalari yoritilgan. Rossiyada dual ta'lim modeli 2014-yildan boshlab amaliyotga joriy etila boshlagan bo'lib, keyinchalik mazkur yo'nalishdagi tashkiliy mexanizmlar rivojlantirilgan. Bu tajriba dual ta'limni milliy ta'lim tizimining xususiyatlari va mehnat bozori ehtiyojlariga muvofiq tashkil etish zarurligini ko'rsatadi.

L.V. Sidakova dual ta'lim modelining mohiyati va asosiy belgilarini tadqiq etgan ^[18]. Muallifning tadqiqoti dual ta'limning o'ziga xos xususiyatlarini aniqlash va uning ta'lim jarayonidagi o'rnini tavsiflashga qaratilgan. Ushbu yondashuvdan kelib chiqib, dual ta'limning muhim xususiyatlaridan biri nazariy tayyorgarlik bilan amaliy faoliyatning o'zaro bog'liqligi hamda ta'lim jarayonida ta'lim muassasasi va ishlab chiqarish subyektlarining hamkorligi ekanligini ko'rish mumkin.

Dual ta'lim sharoitida nazariy bilimlarni real ishlab chiqarish vazifalari bilan bog'lashda muammoli o'qitish yondashuvi ham muhim pedagogik ahamiyatga ega. M.I. Mahmutov muammoli o'qitishning asosiy nazariy masalalarini tadqiq etgan bo'lib, uning ilmiy qarashlari ta'lim oluvchilarning muammoli vaziyatlarni tahlil qilish, mustaqil fikrlash va yechim izlash faoliyatini tashkil etishning nazariy asoslarini yoritishga xizmat qiladi ^[11]. Mazkur yondashuv dual ta'lim sharoitida talabalarning nazariy bilimlarini ishlab chiqarish jarayonida yuzaga keladigan amaliy vazifalarni hal etishga yo'naltirish nuqtai nazaridan ahamiyatlidir.

Tahlil qilingan ilmiy manbalar shuni ko'rsatadiki, dual ta'limning turli model va shakllari nafaqat ishchi kadrlarni tayyorlash tizimida, balki oliy ta'lim muassasalari faoliyatida ham muhim o'rin egallaydi. B. Tidemann, S. Eisenmann, H. Solga, P. Protsch, C. Ebner, C. Brzinsky-Fay, M.A. Nikolina, E.V. Suvorova, F.F. Dudyrev, O.A. Romanova, A.I. Shabalin va L.V. Sidakova tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda dual ta'limning turli nazariy, institutsional va amaliy jihatlari yoritilgan ^[13; 14; 15; 16; 17; 18].

Mazkur tadqiqotlarning umumiy jihati ta'lim va ishlab chiqarish o'rtasidagi aloqalarni mustahkamlash, nazariy hamda amaliy tayyorgarlikning o'zaro uyg'unligini ta'minlash va ta'limni kasbiy faoliyat bilan bog'lash masalalariga alohida e'tibor qaratilganligida namoyon bo'ladi.

Shunday qilib, mavzuga oid ilmiy adabiyotlar tahlili dual ta'limning samaradorligi ta'lim muassasalari va ishlab chiqarish korxonalari o'rtasidagi barqaror hamkorlik, nazariy va amaliy tayyorgarlikning integratsiyasi hamda ta'lim mazmunining mehnat bozori ehtiyojlariga muvofiqligi bilan bog'liqligini ko'rsatadi.

Xorijiy olimlarning ilmiy qarashlari va turli mamlakatlarda shakllangan tajribalarni o'rganish O'zbekiston oliy ta'lim tizimida, xususan, bo'lajak qishloq xo'jaligi muhandislarining kasbiy kompetensiyalarini shakllantirishda dual ta'lim imkoniyatlarini ilmiy-pedagogik jihatdan tahlil qilish uchun nazariy asos bo'lib xizmat qiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda dual ta'lim sharoitida bo'lajak qishloq xo'jaligi muhandislarining kasbiy kompetensiyalarini shakllantirish jarayonini o'rganishda ilmiy-nazariy tahlil, qiyosiy taqqoslash, tizimli yondashuv hamda umumlashtirish metodlaridan foydalanildi. Ushbu metodlar dual ta'limning nazariy asoslarini o'rganish, xorijiy va milliy tajribalarni o'zaro taqqoslash, ta'lim muassasalari bilan ishlab chiqarish korxonalari o'rtasidagi hamkorlikning tashkiliy-pedagogik xususiyatlarini aniqlash hamda mavjud tajribalar asosida tegishli ilmiy xulosalarni shakllantirish imkonini berdi.

Ilmiy-nazariy tahlil metodi asosida dual ta'lim, kompetensiyaviy yondashuv, kasbiy kompetensiya, ta'lim va ishlab chiqarish integratsiyasiga oid ilmiy-pedagogik manbalar o'rganildi. Mazkur jarayonda dual ta'limning mohiyati, uning bo'lajak mutaxassislarni kasbiy faoliyatga tayyorlashdagi o'rnini hamda nazariy bilimlarni amaliy faoliyat bilan uyg'unlashtirish imkoniyatlariga doir ilmiy qarashlar tahlil qilindi. Shuningdek, dual ta'limni tashkil etishga oid me'yoriy-huquqiy hujjatlardagi asosiy talab va vazifalar ham tadqiqot mavzusi nuqtai nazaridan ko'rib chiqildi.

Qiyosiy taqqoslash metodi dual ta'limni tashkil etish bo'yicha xorijiy va milliy tajribalarni o'rganishda qo'llanildi. Xususan, Germaniya, Avstriya, Shveysariya, Qozog'iston va Rossiya Federatsiyasida shakllangan dual ta'lim tajribalarining o'ziga xos jihatlari tahlil qilinib, ularning O'zbekiston oliy ta'lim tizimida qo'llanilayotgan yondashuvlar bilan umumiy va farqli tomonlari qiyoslandi. Taqqoslashda ta'lim muassasasi va ishlab chiqarish korxonasi o'rtasidagi hamkorlik, nazariy va amaliy tayyorgarlikning o'zaro integratsiyasi, ish beruvchilarning ta'lim jarayonidagi ishtiroki hamda talabalarning kasbiy kompetensiyalarini shakllantirish imkoniyatlariga alohida e'tibor qaratildi.

Tizimli yondashuv asosida dual ta'lim jarayoni o'zaro bog'liq tarkibiy qismlardan tashkil topgan yaxlit pedagogik tizim sifatida o'rganildi. Bunda oliy ta'lim muassasasi, ishlab chiqarish korxonasi va talaba o'rtasidagi hamkorlik, nazariy ta'lim va ishlab chiqarish amaliyotining uzviyligi, ta'lim mazmuni, pedagogik texnologiyalar hamda kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirish jarayonlari o'zaro aloqadorlikda tahlil qilindi. Mazkur yondashuv dual ta'lim samaradorligini ta'minlovchi asosiy tashkiliy-pedagogik omillarni tizimli ravishda tavsiflash imkonini berdi.

Umumlashtirish metodi yordamida o'rganilgan ilmiy manbalar, xorijiy tajribalar, me'yoriy-huquqiy hujjatlar hamda dual ta'limni amaliy tashkil etishga oid ma'lumotlar asosida umumiy ilmiy xulosalar shakllantirildi. Jumladan, dual ta'limning nazariy bilimlarni real ishlab chiqarish muhiti bilan integratsiyalash, ta'lim muassasalari va ish beruvchilar o'rtasidagi hamkorlikni mustahkamlash hamda bo'lajak qishloq xo'jaligi muhandislari-ning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishdagi imkoniyatlari tizimlashtirildi.

Shunday qilib, tadqiqotda qo'llanilgan ilmiy-nazariy tahlil, qiyosiy taqqoslash, tizimli yondashuv va umumlashtirish metodlarining o'zaro uyg'unligi dual ta'limning tashkiliy-pedagogik xususiyatlarini kompleks o'rganish, xorijiy va milliy tajribalarni qiyoslash hamda bo'lajak qishloq xo'jaligi muhandislarining kasbiy kompetensiyalarini shakllantirishga xizmat qiluvchi asosiy pedagogik omillarni aniqlash imkonini berdi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Hozirgi kunda dual ta'lim modeli ta'lim muassasalari va ishlab chiqarish korxonalari o'rtasidagi strategik hamkorlikni ta'minlovchi muhim tashkiliy-pedagogik mexanizm sifatida qaralmoqda. Ilmiy manbalar tahlili shuni ko'rsatadiki, turli tadqiqotchilar mazkur modelni kasbiy tayyorgarlik sifatini oshirish, ta'lim mazmunini mehnat bozori ehtiyojlari bilan muvofiqlashtirish, nazariy bilimlar va amaliy ko'nikmalar integratsiyasini ta'minlash hamda talabalarning kasbiy kompetensiyalarini shakllantirishning samarali vositasi sifatida baholaydilar [13; 16; 17; 18].

P2P (inglizcha peer-to-peer, person-to-person – “tengdan tengga”, “insondan insonga”) o'qitish modeli ta'lim jarayoni ishtirokchilari o'rtasida teng huquqli hamkorlik munosabatlarini shakllantirishga asoslangan pedagogik yondashuv hisoblanadi. Ingliz tilidagi peer atamasi “tengdosh”, “hamkor”, “sherik” ma'nolarini anglatib, mazkur modelning asosiy mazmuni ishtirokchilarning o'zaro teng huquqli hamkorligiga tayanishini ifodalaydi.

P2P modeli dastlab axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va tarmoq tizimlarida keng qo'llanilgan bo'lsa-da, keyinchalik uning samarali mexanizmlari ta'lim sohasiga ham tatbiq etildi. Shu bois mazkur yondashuv ilmiy adabiyotlarda detsentralashgan yoki piring (peering) modeli sifatida ham qayd etiladi. Ta'lim tizimi nuqtai nazaridan P2P modeli ta'lim oluvchilar va ta'lim beruvchilarning o'zaro hamkorligi, tajriba almashishi hamda bilimlarni birgalikda o'zlashtirishiga asoslangan innovatsion ta'lim shakli sifatida talqin qilinadi.

Mazkur model bugungi kunda kompetensiyaviy yondashuv asosida tashkil etilgan ta'lim jarayonida alohida ahamiyat kasb etmoqda. Chunki u subyekt–subyekt munosabatlarini qaror toptirish, ta'lim jarayoni ishtirokchilari o'rtasida o'zaro ishonch, hamkorlik va ijtimoiy sheriklik muhitini shakllantirishga xizmat qiladi. Shuningdek, P2P modeli talabalarning mustaqil fikrlash, jamoada ishlash, muloqot qilish va muammolarni hamkorlikda hal etish kabi universal kompetensiyalarini rivojlantirishning samarali vositalaridan biri hisoblanadi.

Xorijiy mamlakatlarda dual ta'lim tizimini tashkil etish va rivojlantirish bo'yicha to'plangan ilg'or tajribalar tahlili mazkur ta'lim modelini O'zbekiston Respublikasi sharoitida samarali tatbiq etishning muhim yo'nalishlarini belgilash imkonini berdi. Bugungi kunda dual ta'lim tizimini rivojlantirish va uning samaradorligini ta'minlash quyidagi ustuvor vazifalar orqali amalga oshirilmoqda:

- ta'lim muassasalarida tashkil etilayotgan o'quv jarayonini korxona va tashkilotlardagi real ishlab chiqarish muhiti bilan uzviy integratsiyalash;
- nazariy ta'limni oliy ta'lim muassasalarida, amaliy tayyorgarlikni esa korxona va tashkilotlarda tashkil etish orqali ta'lim jarayonining samaradorligini oshirish;
- hududlarning investitsion jozibadorligini yuksaltirish hamda iqtisodiyot tarmoqlarining real ehtiyojlarini hisobga olgan holda malakali mutaxassislar tayyorlash sifatini takomillashtirish;
- ta'lim muassasalari va ishlab chiqarish korxonalari o'rtasidagi o'zaro manfaatli hamkorlikning zamonaviy tashkiliy shakllari va modellarini ishlab chiqish hamda rivojlantirish;
- mehnat faoliyati bilan integratsiyalashgan ta'lim dasturlari asosida talabalarda kasbiy kompetensiyalar, amaliy ko'nikmalar va malakalarni shakllantirish;
- ish beruvchilarning ehtiyojlari, zamonaviy texnologiyalar va ishlab chiqarishdagi innovatsion jarayonlarni hisobga olgan holda ta'lim dasturlarini muntazam takomillashtirib borish.

Shu tariqa, dual ta'lim tizimining samarali amal qilishi ta'lim muassasalari, ish beruvchilar va davlat o'rtasidagi o'zaro hamkorlikni mustahkamlashga, ta'lim mazmunining mehnat bozori talablariga mosligini ta'minlashga hamda raqobatbardosh kadrlar tayyorlash sifatini oshirishga xizmat qiladi.

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2025-yil 16-yanvardagi “Oliy ta'lim tizimida dual ta'limni tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida”gi 14-son qaroriga muvofiq, 2025/2026-o'quv yilidan boshlab respublika oliy ta'lim muassasalarida dual ta'lim tizimini bosqichma-bosqich joriy etish bo'yicha aniq vazifalar belgilandi. Mazkur qaror asosida Andijon qishloq xo'jaligi va agrotexnologiyalar institutida ham dual ta'limni tashkil etish va amalga oshirish bo'yicha tizimli ishlar yo'lga qo'yildi.

Xususan, viloyatdagi oliy ta'lim muassasalarida bosqichma-bosqich dual ta'lim shaklida o'qitish tashkil etilmoqda hamda "Kasb egasi" dual ta'lim tizimini joriy etish chora-tadbirlari amalga oshirilmoqda. Ushbu tizimning dastlabki bosqichida oliy ta'lim muassasalarining 3- va 4-bosqich talabalarini qamrab olish belgilangan.

Dual ta'lim doirasida talabalarining amaliy mashg'ulotlari ishlab chiqarish korxonalari bilan hamkorlikda tashkil etilib, mazkur jarayon oliy ta'lim muassasasi hamda amaliyot rahbarlari tomonidan muvofiqlashtirib boriladi. Bu esa talabalarining nazariy bilimlarini real ishlab chiqarish sharoitida mustahkamlash va kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish uchun zarur shart-sharoitlarni yaratadi.

Shuningdek, dual ta'lim tizimining samarali tashkil etilishini ta'minlash maqsadida har yili 1-iyunga qadar talabalarni dual ta'lim asosida qabul qilish imkoniyatiga ega bo'lgan korxonalarining salohiyati o'rganiladi hamda hamkor korxonalar ro'yxati shakllantirilib, e'lon qilinadi. Har yili 1-sentabrga qadar dual ta'lim shaklida tahsil olish uchun tanlangan talabalarni tegishli korxonalarga biriktirish bo'yicha korxona, talaba va oliy ta'lim muassasasi o'rtasida uch tomonlama shartnomalar rasmiylashtiriladi.

Bundan tashqari, dual ta'lim tashkil etilgan korxonalarda talabalar uchun yaratilgan mehnat va ta'lim sharoitlari, ularning amaliy mashg'ulotlarda ishtirok etishi hamda ta'lim dasturlarining bajarilishi doimiy monitoring qilinib boriladi. Mazkur chora-tadbirlar dual ta'lim tizimining samaradorligini ta'minlash, ta'lim sifati va bitiruvchilarning kasbiy tayyorgarlik darajasini oshirishga xizmat qiladi.

Andijon qishloq xo'jaligi va agrotekhnologiyalar instituti Agroinjeneriya va gidromelioratsiya fakultetining "Qishloq xo'jalik mashinalari va texnik servisni tashkil etish" kafedrasiga biriktirilgan 60810100 – Qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalashtirish ta'lim yo'nalishi talabalarini uchun dual ta'lim tizimi amaliyotga joriy etilgan. Mazkur tizim doirasida talabalarining nazariy va amaliy tayyorgarligi Andijon viloyatida faoliyat yuritayotgan qator ishlab chiqarish korxonalari va ilmiy muassasalar bilan tuzilgan hamkorlik shartnomalari asosida tashkil etilmoqda. Jumladan, "Andijonmaxsussuvpudrat" davlat unitar korxonasi, "Andijon Avtotexxizmat" MChJ, "Vodiy Klaster" MChJ, "Sohib Omad Barakasi Klasteri" MChJ, O'zbekiston–Belarus qo'shma korxonasi "Andijon TEXMASH" MChJ, "Dizel Servis" MChJ, "UzCaseService" MChJ hamda Don va dukkakli ekinlar ilmiy-tadqiqot instituti bilan hamkorlikda talabalarining o'quv mashg'ulotlari dual ta'lim tamoyillari asosida tashkil etilmoqda.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, dual ta'lim tizimini samarali amalga oshirishning asosiy shartlaridan biri ta'lim muassasalari va ishlab chiqarish korxonalari o'rtasida barqaror hamda tizimli hamkorlik mexanizmlarini shakllantirish hisoblanadi. Bu jarayonda oliy ta'lim muassasasi tomonidan korxonalar bilan hamkorlik shartnomalari tuzilib, talabalarining laboratoriya ishlari, amaliy mashg'ulotlari va malakaviy ishlab chiqarish amaliyotlarini samarali tashkil etish ta'minlanadi. Korxonalar esa, o'z navbatida, talabalar uchun zamonaviy texnika va texnologiyalar bilan jihozlangan ishlab chiqarish maydonlari hamda real mehnat muhitini taqdim etadi.

Dual ta'limning pedagogik asosini nazariy bilimlar va amaliy ko'nikmalarning o'zaro uyg'unligi tashkil etadi. Mazkur yondashuv ta'lim mazmuni, o'qitish metodlari va baholash mexanizmlarining integratsiyalashuvini talab qiladi. Shu nuqtai nazardan, ta'lim dasturlarini loyihalashda modulli o'qitish texnologiyalaridan foydalanish muhim ahamiyatga ega. Bunda nazariy va amaliy mashg'ulotlar yagona modul doirasida birlashtirilib, talabalarining muayyan mavzularni turli sharoitlarda va real ishlab chiqarish muhiti bilan bog'liq holda o'zlashtirishi ta'minlanadi.

Shuningdek, dual ta'lim jarayonida muammoli va vaziyatli o'qitish texnologiyalarini qo'llash muhim pedagogik ahamiyat kasb etadi. Ushbu yondashuv orqali talabalar ishlab chiqarishda uchraydigan real muammolarni tahlil qilish, ularning yechimlarini izlash va nazariy bilimlarni amaliy vazifalarni hal etishda qo'llash imkoniyatiga ega bo'ladi. Natijada talabalarda tanqidiy fikrlash, tahlil qilish va qaror qabul qilish kompetensiyalari rivojlanadi.

Dual ta'lim tizimida ta'lim oluvchilarning faol ishtirokini ta'minlash maqsadida interaktiv pedagogik texnologiyalardan ham keng foydalaniladi. Xususan, loyiha asosida o'qitish texnologiyasi talabalarining amaliy loyihalarni bajarish orqali nazariy bilimlarni real ishlab chiqarish jarayonlariga tatbiq etish imkoniyatlarini kengaytiradi. Bundan tashqari, raqamli texnologiyalar asosida tashkil etilgan simulyatsiyalar va virtual treninglar ishlab chiqarish jarayonlarini modellashtirish, kasbiy ko'nikmalarni xavfsiz muhitda shakllantirish hamda murakkab texnologik jarayonlarni samarali o'zlashtirishga xizmat qiladi.

Dual ta'lim tizimini milliy ta'lim tizimi xususiyatlari va mehnat bozori ehtiyojlariga moslashtirish uning samaradorligini ta'minlashning muhim sharti hisoblanadi. Shu bois ta'lim dasturlarini ishlab chiqish va takomillashtirish jarayonida agrar sohaning real ehtiyojlari, ish beruvchilar talablari hamda hududiy iqtisodiy rivojlanish xususiyatlarini hisobga olish muhim metodologik yondashuv sifatida qoralishi lozim.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa qilib aytganda, dual ta'lim tizimining samarali joriy etilishi ta'lim jarayonining ishlab chiqarish va amaliy faoliyat bilan integratsiyasini yanada mustahkamlashga xizmat qiladi. Mazkur tizim talabalarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish, nazariy bilimlarini real ishlab chiqarish sharoitida mustahkamlash hamda

mehnat bozori talablariga mos yuqori malakali mutaxassislarni tayyorlash uchun muhim tashkiliy-pedagogik asos yaratadi. Shu bilan birga, dual ta'limni keng joriy etish yetakchi xorijiy ilmiy-ta'lim muassasalari bilan hamkorlik aloqalarini rivojlantirish, ilg'or xalqaro tajribalarni milliy ta'lim tizimiga tatbiq etish hamda ta'lim mazmunini iqtisodiyot tarmoqlarining istiqbolli rivojlanish tendensiyalari bilan uyg'unlashtirish imkonini beradi. Bu esa hududiy va tarmoq dasturlari doirasida iqtisodiyotning malakali kadrlarga bo'lgan ehtiyojini samarali qondirishga xizmat qiladi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, dual ta'lim tizimi ta'lim muassasalari va ishlab chiqarish korxonalari o'rtasidagi hamkorlikni mustahkamlash, ta'lim sifatini oshirish va bitiruvchilarning kasbiy faoliyatga tayyorlik darajasini yuksaltirishning samarali vositasi hisoblanadi. Natijada mehnat bozori talablariga to'liq javob beradigan, yuqori malakali, innovatsion fikrlaydigan va raqobatbardosh kadrlar tayyorlash tizimi takomillashib, mamlakat iqtisodiyotining barqaror rivojlanishi hamda agrar sohaning innovatsion taraqqiyotiga munosib hissa qo'shadi. Kelgusida dual ta'lim asosida kasbiy kompetensiyalarni baholashning zamonaviy mexanizmlarini takomillashtirish, raqamli ta'lim texnologiyalari bilan integratsiyalashtirilgan o'quv modellarini ishlab chiqish va ularning samaradorligini baholash ushbu yo'nalishdagi istiqbolli tadqiqot vazifalaridan biri bo'lib qoladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2026-yil 2-apreldagi "Qishloq va suv xo'jaligi muhandislarini tayyorlash tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-122-son1 qarori.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2026-yil 11-apreldagi "Toshkent davlat agrar universiteti faoliyatini takomillashtirishga oid qo'shimcha chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-135-son2 qarori.
3. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2025-yil 16-yanvardagi "Oliy ta'lim tizimida dual ta'limni tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 14-son qarori.
4. Семенова Л.М. Динамика цифровой дидактики в условиях трансформации высшего образования. Часть I / Л.М. Семенова // Мир науки. Педагогика и психология, 2020. Т. 8. № 3. - С. 37-47.
5. Седова А.В. Социальный заказ в системе профессионального образования Оренбургской области // Вестник Алтайской академии экономики и права. [Электронный ресурс]. URL: <https://vaael.ru/ru/article/view?id=1043>.
6. Семенова Л.М. Формирование профессионального имиджа и готовности к самопрезентации у будущих специалистов в области массовой коммуникации: монография. - Челябинск: Издательский центр ЮУрГУ, 2008. - 181 с.
7. Семенова Л.М. Современный рынок труда и профессиональные компетенции специалистов в области коммуникации: оценка и форсайт-прогноз / Профессиональные компетенции специалиста по коммуникациям XXI века: коллективная монография / под ред. А.Д. Кривоносова. - СПб.: Изд-во СПбГЭУ, 2021. - С. 50-64.
8. Серкова Г.Г. Дуальное обучение: проблемы, перспективы // Инновационное развитие профессионального образования. 2016. № 4(12). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/dualnoe-obuchenie-problemy-perspektivy> (дата обращения: 13.03.2022).
9. Semenova L.M., Goykhman O.Y., Goncharova L.M. (2020). Organizational and pedagogical conditions for professionally oriented training of communication / International Scientific Congress "Knowledge, man and civilisation" // Specialists European Proceedings of Social and Behavioural Sciences EpSBS. Volume 107 - ISCKMC 2020. - P. 1424-1431.
10. Yugfeld Ye.A. Analiz effektivnosti dualnoy modeli obucheniya pri podgotovke spetsialistov v usloviyakh gosudarstvenno-chastnogo partnerstva // Vestnik vysshey shkoly "Alma mater", 2014, № 9. - С. 44-47.
11. Махмутов М.И. Проблемное обучение. Основные вопросы теории. - М.: Педагогика, 1975. - 370 с.
12. Зинкевич Е.Р., Семенова Л.М. Инновационно-педагогические технологии в компетентностно-ориентированном образовании: монография. - СПб.: Издательский центр ГБОУ ВПО "Санкт-Петербургский государственный педиатрический медицинский университет", 2019. - 104 с.
13. Тидеманн Б. Дуальная система - немецкая форма профессионального образования // "Образование и наука", 2011, № 6. - С. 112-123.
14. Eisenmann S. (2017). German Vocational Training and Education Cooperation. Possibilities for Transferring a Successful Education and Training Principle. Berlin: Secretariat of the Standing Conference of the Ministers of Education and Cultural Affairs of the Länder in the Federal Republic of Germany (KMK). [Electronic resource]. Access mode: https://www.kmk.org/fileadmin/Dateien/pdf/PresseUndAktuelles/2017/2017_KMK_Berufsbildung_ENGL_Web.pdf (data obrashcheniya: 22.10.2021).
15. Solga H., Protsch P., Ebner C., Brzinsky-Fay C. (2014). The German vocational education and training system: Its institutional configuration, strengths, and challenges. Berlin: Wissenschaftszentrum für Sozialforschung gGmbH. [Electronic resource]. Access mode: <https://bibliothek.wzb.eu/pdf/2014/i14-502.pdf> (data obrashcheniya: 13.02.2022).
16. Николина М.А., Суворова Е.В. Дуальное образование как инновационная форма обучения // Новое поколение. - 2017. - № 11. - С. 87-92.
17. Дудырев Ф.Ф., Романова О.А., Шабалин А.И. Дуальное обучение в российских регионах // Вопросы образования / Educational Studies Moscow. 2018. № 2. - С. 120-138.
18. Сидакова Л.В. Сущность и основные признаки дуальной модели обучения // Образование и воспитание. - 2016. - № 2(7). - С. 62-64.

1 <https://lex.uz/uz/pdfs/-8115447>

2 <https://lex.uz/pdfs/-8130293>

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №8(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.